

DIDACTICĂ

DIDACTICS

DIDACTIQUE

EVOLUȚIA PREDĂRII LIMBII FRANCEZE ÎN ROMÂNIA PÂNĂ LA JUMĂTATEA SEC. AL XX-LEA

Studiul nostru își propune să realizeze o analiză a contribuției pe care a avut-o învățarea limbii franceze, în integrarea învățământului românesc în circuitul european. Pe parcursul lucrării am urmărit aspectele care marchează armonizarea școlii românești cu metodologiile contemporane în spațiul european și eforturile de a se racorda la circuitul valoric occidental. În acest context, studiul limbii, culturii și civilizației franceze și abordările metodologice sincrone cu cele din Occident au contribuit vizibil la dezvoltarea culturii și a învățământului din România, mai ales că în perioada analizată, schimbul cultural se realiza prin pătrunderea masivă a elementelor de cultură franceză și prin aportul adus de profesorii francezi ce predau în România sau mesagerii culturii române, tineri români cu studii în Franța, mai târziu profesori și autori de manuale autohtone.

Ne-am oprit la analiza istoricului pătrunderii și evoluției timpurii a predării limbii franceze în școlile românești, considerând că, fără o cercetare diacronică a fenomenului, nu putem înțelege corect fenomenele de natură pedagogică și didactică. Referindu-se la istoricul care se ocupă de studierea unei limbi, Pierre Swiggers afirma că acesta

„este în primul rând un observator al practicilor de limbă; situația sa este comparabilă cu a unui etno-metodolog confruntat cu un ansamblu de comportamente cărora trebuie să le înțeleagă, să le explice și să le articuleze contextul teoretic subiacent” (P. Swiggers, 1990, p. 27).

Întrebările de cercetare la care vom încerca să dăm răspunsuri și care au focalizat studiul documentar sunt:

- a. în ce măsură predarea francezei în România a fost racordată la practica didactică și la conținuturile învățământului din Occident;
- b. dacă există decalaje sau se poate vorbi de o sincronie a abordării metodologice, în raport cu didactica predării limbilor străine în Franța;
- c. dacă putem vorbi de o viziune interdisciplinară și interculturală incipientă în predarea francezei, la nivelul conținuturilor cerute de programele școlare și oferite de manualele de limba franceză.

Deși, în perioada analizată, nu putem vorbi încă de o teorie curriculară, avem deja elemente solide de conceptualizare didactică. În plus, prin intuiția lor și experiența la clasă, autorii de manuale de franceză deschid de multe ori drumul înnoirilor metodologice. Această observație ne-a îndreptat atenția prioritar spre analiza manualelor și a concepției metodologice care a stat la baza genezei lor.

Începuturile învățământului românesc, caracterizat prin importul unor modele culturale și școlare grecești și apoi franțuzești a presupus – în mod firesc – și preluarea instrumentelor prin care au pătruns aceste modele: manualele, cărțile de tot felul din bibliotecile publice și private, dicționarele, gramaticile etc. Nu în ultimul rând, trebuie specificat rolul traducerilor din opere ale unor scriitori sau învățați ce au influențat puternic climatul și dezvoltarea societății românești din secolul al XVIII-lea și al XIX-lea. Secolul al XIX-lea ne aduce și primele manuale de limbi ale unor autori români.

Printre primele atastări ale folosirii unor manuale în predarea limbilor există mențiunea folosirii, în cadrul Academiei Domnești din Iași, a unei gramatici franceze de M. Restaut, *Principes généraux raisonnés de la grammaire française*, editată la Paris în 1757. Cartea este uzată, ceea ce dovedește folosirea ei curentă de către elevi (Șt. Bîrsănescu, 1962, p. 83).

La sfârșitul secolului al XVIII-lea se cunosc scrierile lui Voltaire, Condillac, Destult de Tracy (elev al lui Condillac), Rousseau, Montesquieu (tradus mai târziu de profesorul Stanciu Căpățâneanu), d'Alembert, Helvétius, documente ale Revoluției franceze, printre care Declarația Drepturilor Omului (Gh. Pârnuță, 1971, p. 266-267). Voltaire fusese tradus încă înainte de 1881 de către Evghenie Bulgaris, care se aflase în fruntea Academiei Domnești din Iași, înainte de a fi făcut arhiepiscop de Poltava (N. Iorga, 1971, p. 48).

Tot la Academia din Iași găsim la începutul secolului al XIX-lea mai multe traduceri ale lui Dimitrie Panaiotachi Gobdelas, numit la conducerea școlii la 21 martie 1818, de către Callimachi. Lui Gobdelas îi aparține traducerea lui Télémaque și mai multe opere originale, printre care o carte în limba franceză despre Alexandru cel Mare și o *Grammaire de la langue française expliquée par le grec*. Membru al unor academii străine, acest învățat de formație enciclopedică redactează unul din primele manuale pentru studiul limbii franceze realizat special pentru elevii Academiei grecești de la Iași (N. Iorga, 1971, p. 79).

În aceeași perioadă, unul dintre primii profesori de limba franceză din școlile noastre, Ladislau Erdeli, traduce *Avarul* lui Molière, jucat de elevii lui Gh. Lazăr și piesa *Pompeiu* de Corneille. Sub numele de Gheorghe Ardeleanu, îl găsim pe același profesor, după 1823, predând filosofia lui Condillac la școala lui Lazăr. Se presupune că manuscrisul traducerii românești al *Logicii* lui Condillac, aflată în fondul de manuscrise al Bibliotecii Academiei Române la numărul 3021 și 3788, îi aparține (Gh. Pârnuță, 1973, p. 81).

Faptul că lecturile unor cărți în limbi străine erau un lucru obișnuit în familiile boierești și la academiile domnești este dovedit și de prezența unui mare număr de dicționare bilingve: francez-latin, francez-italian, francez-grec etc. Chiar domnitorul Ioan Caragea traduce din franceză romanul *Paul et Virginie* de Bernardin de Saint-Pierre (N. Iorga, 1971, p. 76).

Primii autori de manuale și dicționare bilingve au fost absolvenți ai prestigioasei școli și discipoli ai lui Gh. Lazăr. Astfel, Grigore Pleșoianu – fost elev al lui Gh. Lazăr și Eliade Rădulescu la "Sfântul Sava" și la Craiova, elev al lui Stanciu Căpățâneanu – devine primul autor de manuale de limba franceză, întocmite original. În 1829, acesta tipărește la Craiova un *Abecedărar francezo-român pentru tinerii începători...într-acest chip întocmit* de Grigore Pleșoianu. Cartea se bucură de succes și este reeditată în 1833. La sfârșit, abecedarul conține un mic dicționar francez-român, primul de acest gen realizat de un român.

În 1830, același autor tipărește *Frumoase dialoguri franțezo-românești*, carte „acum întâiu culesă și într-același chip... întocmită de Gh. Pleșoianu”. Această carte, după cum afirmă autorul,

„este făcută pentru a putea fi folosită fără ajutorul profesorului”, pentru cei ce vor să învețe gramatica franceză. Ea poate fi astfel considerată *primul manual al elevului* în sensul didactic modern”.

Într-o epocă în care limbile moderne se predau după modelul metodologic al limbilor clasice, manualul aduce elemente surprinzător de moderne: elemente de vocabular introduse în micro-conversații pe teme uzuale, organizarea materialului lingvistic pe teme (rostiri între doi prieteni, pentru vară, pentru scris etc.), absența explicațiilor de morfologie și sintaxă, gramatica fiind prezentată în manieră implicită. De apreciat și patriotismul lui Pleșoianu care, în prefața la *Dialoguri* face apel la toți cei care pot oferi bani pentru înființarea unei fundații de tipărire a cărților, pentru a ridica literatura românească la nivelul națiunilor „luminate” și a realiza astfel „apropierea nației române de surorile ei”. Tot lui Pleșoianu îi aparține *Limba franțuzească și ortografia ei*, editată la Craiova în 1830 (ediția a II-a în 1843), precum și traducerile operelor *Gramatica franțuzească*, după M. Fournier, București (1830) și *Întâmplările lui Telemak*, de Fénelon, acum întâi traduse de Grigore Pleșoianu, patru tomuri (1837).

Un alt devotat dascăl al școlii românești, de asemenea elev al profesorilor Gh. Lazăr și Eliade Rădulescu, ce va deveni unul dintre primii autori de manuale școlare de limba franceză este Gherasim Gorjan. *Curierul românesc* publică un anunț-reclamă în care se spune că librarul Gh. Ioanid primește abonamente pentru abecedarul francez-român al dascălului Gherasim Gorjan, tipărit în 1832, cu ajutorul negustorului Ianache din București, cu titlul *Dascăl pentru limba franțuzească* (C. Dumitrescu, 1990, p.60-61). Cartea cuprinde la sfârșit și o listă cu

lucrările autorului, aflate în manuscris, printre care *Dicționarul francez-român urmat de 2794 de ziceri*. Manualul lui Gherasim Gorjan a fost și el reeditat în 1839.

În 1833 apare la Buda o importantă și voluminoasă *Gramatică practică româno-franțuzească*, „cu exemple luate și sesne de înțeles luminate” a lui Gherman Vida, român nobil din Marmația (I. Popescu-Teiușanu, 1956, p. 321). Gherman Vida, profesor de casă al lui Vasile Alecsandri este, alături de doctorul Costache Vârnab care studiase la Paris, traducător din franceză și profesor la Seminarul de la Socola. La această școală românească, înființată în 1804 ca urmare a raportului mitropolitului cărturar Veniamin Costache au fost aduși în 1820 mai mulți profesori transilvăneni, printre care și călugărul maramureșean Vida, dascăl de o bogată cultură și dăruire (I. Popescu-Teiușanu, 1971, p. 109).

Numărul de manuale bilingve româno-franceze este destul de mic, explicația fiind aceea că în mare majoritate, profesorii de limbi străine erau aduși din țara respectivă și foloseau în predare manuale editate în propria țară.

Faptul că în Țările Române numărul de francezi care funcționau ca profesori în școlile publice și private în prima parte a sec. al XIX-lea era destul de mare este demonstrat și de apariția în 1836 a manualului lui Vaillant, *Gramatica româno-franceză "à l'usage des français"* (I. Popescu-Teiușanu, 1956, p.321). Acesta nu este deci un manual de școală ci, mai curând, o gramatică pentru cei ce vor să învețe româna, pornind de la franceză. E. Vaillant editează și un dicționar francez-român, în aceeași perioadă.

Ca manuale școlare, pe primul loc se mențin cele ale lui Grigore Pleșoianu. Ca mărturie, avem cazul lui I. G. Massim, elev la seminarul din Buzău, care în 1840 își cumpără pe ascuns abecedarul și dialogurile lui Pleșoianu, studierea limbii franceze fiind rău văzută la seminar, ca o „mumă a ereziilor și doctrinelor religioase” (I. Popescu-Teiușanu, 1956, p.321).

În Țara Românească, sub domnia lui Alexandru-Vodă Ghica și conducerea Eforiei școlilor de către P. Poienaru, are loc o puternică acțiune de editare de manuale. Se aduc de la Paris, de la vestita tipografie Didot, litere pentru înzestrarea unei tipografii care să editeze manuale și cărți școlare, astfel încât, în 1839 se estimează la cincisprezece numărul manualelor, într-un tiraj de 48.000 de exemplare (N. Iorga, 1971, p.108). Este anul în care Poienaru, împreună cu Marcovici, Ioan Pop, Gheorghe Ioanid și Aaron Florian formează o comisie pentru întocmirea primului mare dicționar francez-român, pentru uz școlar, în două volume, ce va apărea în 1840, în 3.000 de exemplare. Titlul exact – în chirilică și franceză- este *Vocabular francez-românesc, după cea din urmă ediție a dicționarului de Academia franțuzească, cu adăugare de multe ziceri, culese din deosebite dicționare*. Dicționarul va fi semnat de P. Poienaru, directorul școlilor naționale, F. Aaron și G. Hill, profesori la Colegiul Sf. Sava. Este cea mai completă lucrare de acest gen care apare la noi, cu autori români, ceea ce demonstrează progresele învățământului

românesc și existența unor condiții favorabile dezvoltării culturale. Acesta va rămâne cel mai complet dicționar din secolul al XIX-lea de la noi (vezi și Păuș, Lazăr, 2013, *Cultural integration through Foreign Languages Study (18th-20th Centuries)*).

Dicționarul lui Theodorescu Codrescu, editat la Iași în 1859, se anunță singur ca fiind inspirat din dicționarul lui Poienaru. El se intitulează *Dicționariu franceze-romanu. Dupe edițiunea Domnilor P. Poienaru, F. Aaron, Gh. Hill – Sportu și adăugitu cu latinește dupe dicționariul lui Boiește*. Mai amintim dicționarul româno-francez al lui Raoul de Fontbriant, apărut în 1857-1859, citat de V. Urechia printre manualele școlare (N. Iorga, 1971, p. 146).

Dintre manuale, mai amintim cartea scrisă de francezul Antonin Roques, *Cartea scolarilor sau Crestomatica româno-franceză pentru uzul Kollegielor shi institutelor de ambe sexe*, publicată în 1856 (N. Iorga, 1971, p. 146).

În afară de manuale, există încă din prima parte a sec. al XIX-lea preocuparea conducătorilor Eforiei școalelor și a domnitorilor pentru utilizarea cât mai bună a școlilor, aceasta în primul rând cu materiale din străinătate. Pe lângă cărți, se aduceau de la Paris materiale didactice. Suma alocată de Eforie în 1823, pentru cumpărarea unor astfel de materiale și a unor opere beletristice era de 32.974 taleri, sumă extrem de mare la acea epocă (E. Grigoriu, 1978, p. 114).

Această preocupare pentru editarea de manuale și cumpărarea de material didactic se menține de-a lungul întregului secol. Legea Casei Școalelor – a lui Petru Poni, din 1896 – menționează din nou aceste probleme (I. Gh. Stanciu, 1977, p. 334). Din analiza manualelor școlare se deduc și metodele folosite în predarea limbilor străine. În primul rând, trebuie remarcată asimilarea termenilor de „dicționar” și „gramatică” cu cel de „manual”. În fapt, aceste dicționare și gramatici, ca instrumente didactice, suplineau inexistența unor manuale propriu-zise. Explicația primă constă în metoda folosită, metoda gramatică-traducere sau traducere-gramatică, ce asimila predarea limbilor moderne cu a celor clasice. Aceste instrumente erau completate cu opere literare din autori clasici și – mai târziu – contemporani, care erau analizați tot pornind de la traducere ca metodă de predare-învățare. Erau preferate textele morale, exemplele înseși date de autorii de manuale în construirea unor dialoguri având un caracter moralizator.

Al doilea obiectiv, după citirea și înțelegerea prin traducere a operelor literare era însușirea unor structuri conversaționale, prin dialog – pentru limbajul oral – și prin modele de scrisori – pentru limbajul scris. Metodele folosite, livrești, făceau apel în special la memoria elevilor, prin repetiție și memorare.

Este foarte important să evidențiem în acest context concepția înaintată ce a stat la baza primelor manuale de franceză de la noi (vezi Gh. Pleșoianu) care, cu mult înainte ca metoda naturală să se impună sesizează necesitatea oferirii în dialoguri a unor situații de viață, cu folosirea unui lexic uzual și prezentarea

gramaticii prin exemple. Prima referire la „metoda naturală” în instrucțiunile oficiale franceze apare în circulara din 29 septembrie 1863, semnată de V. Durny (Ch. Puren, 1988, p. 112).

Dacă integrăm predarea limbilor străine la noi în țară în contextul european, observăm că, beneficiind și de prezența masivă a profesorilor francezi și de studiile intelectualilor noștri în străinătate, nu există decalaje flagrante între situația din țara noastră și cea din alte țări europene, nici în ceea ce privește conținuturile, nici metodele de predare folosite.

În abordarea conținuturilor ce fac obiectul procesului de predare-învățare a unei discipline școlare, locul, rolul și importanța manualului s-au modificat de la o epocă la alta. Nu putem deci proceda la o analiză a acestor „instrumente pedagogice” înainte de a stabili care a fost evoluția lor istorică în învățământul modern. Ne vom referi numai la domeniul care ne interesează, învățământul limbii franceze ca limbă străină, aceasta din două motive: pe de o parte, pentru a nu se lărgi prea mult cadrul analizei și, pe de altă parte, pentru că domeniul didactic al limbilor străine are specificul său.

Manualul școlar este parte din curriculum, subsumat planului de învățământ și programei școlare (vezi și Viorica Pauș, 2013, *L'évolution des programmes analytiques de langue française entre 1864-1910 dans le contexte européen*) și explicitat prin îndrumările metodologice privind predarea limbilor străine. Christian Puren (1988, p.19) oferă o schemă ale cărei compartimente se includ și se subsumează după modelul cunoscutelor păpuși „Matrioșa”. Autorul definește fiecare palier astfel: învățământul este termenul cel mai general, didactica reprezintă un ansamblu coerent de procedee, tehnici și metode capabile, într-o anumită epocă istorică și aplicate de conceptori diferiți, să genereze parcursuri relative originale în raport cu cele anterioare și echivalente între ele, în ceea ce privește practica de predare/învățare indusă. Metodele sunt, conform clasificării lui C. Puren, un ansamblu de procedee și tehnici aplicate în clasă, urmărind să suscite la elev un comportament sau o deprindere de învățare determinate de profesor. Tehnicile sunt situate la nivelul cel mai concret de activitate desfășurată în clasă.

După cum se observă, manualul nu apare explicit în construcția respectivă, dar locul lui se deduce a fi o obiectivare a unei metodologii, prin anume metode. El este situat în centrul construcției, beneficiind de cele două niveluri generale, superioare și având ca deosebit următoarele două, din ce în ce mai concrete și circumscrise ca domeniu de acțiune didactică. Precizăm că, în studiul nostru, termenul de *metodologie* preluat din didactica franceză acoperă domeniul pe care, în didactica românească, îl regăsim și sub denumirea de *metodă* (vezi articolul „metodă” din *Dicționar de pedagogie*, EDP, București, 1979, p. 270). Am preferat termenul de metodologie pentru a nu se ivi confuzia cu accepțiunea franceză a cuvântului „*méthode*” care desemnează, prin una din conotațiile sale, manualele

alternative pentru învățarea limbii franceze (vezi, de ex. *Voix et Images de France, Bonjour Line, Bonne route, etc.*).

Indiferent de epocă însă, evoluția manualelor școlare nu poate fi despărțită de evoluția metodologiilor și a metodelor de predare ce au marcat, de-a lungul timpului, didactica limbilor moderne. Revenind la definițiile lui Puren, vom considera metodologiile ca fiind formațiuni istorice relativ stabile, ce subsumează elemente supuse variațiilor istorice determinante, și anume:

- obiectivele generale (practice sau culturale, informative sau formative);
- conținuturi lingvistice și culturale (pot fi privilegiate limba vorbită sau cea literară, aspectul scris sau oral, cultura artistică sau cultura în sens antropologic etc.);
- teoriile de referință (didactice, pedagogice, psihologia învățării etc.);
- situațiile de predare și învățare (ritmurile școlare, numărul de ani de studiu, numărul de ore de predare pe an de studiu, numărul de elevi din clasă, vârsta elevilor, nevoile și motivațiile elevilor, formarea profesorilor etc.);

Conform aceluiași autor, metodele, spre deosebire de metodologii, au un caracter relativ permanent, situându-se la nivelul obiectivelor tehnice inerente oricărui învățământ al limbilor vii, străine (C. Puren, 1988, p. 18). Ca obiectivare a metodologiilor, manualele de limbi străine – dominate în sec. al XIX-lea de metodologiile tradiționale, comune mult timp cu cele ale limbilor clasice (metoda gramatică-traducere) – se orientează încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea spre metoda directă. Această metodă este impusă ca metodologie oficială de predare a limbilor străine vii, în învățământul secundar francez, la 15 noiembrie 1901 și la 31 mai 1902, ordine completate prin instrucțiunile din decembrie 1908. Principiile esențiale ale acestei metode au fost aplicate, încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, de către M. D. Berlitz, în școli din Europa și America (M. Brăescu, 1979, p.29).

În 1922, la București apare, sub îngrijirea lui J. Isbășanu, profesor de pedagogie la Școala Normală din Pitești, *Metodologia învățământului secundar* (ediția a II-a) de F. Collard, profesor la Universitatea din Louvain. În capitolul consacrat metodologiilor speciale, predarea limbilor vii este indicată a se face prin metoda directă, ale cărei principii – cu aplicare la predarea limbii germane – sunt expuse pe larg.

Scopul predării limbilor vii este dublu: „practic și literar sau utilitar și dezinteresat” (P. Collard, 1922, p.27). Se face distincția între scopul învățării limbilor clasice, pentru a le citi și cel al limbilor vii, care trebuie „învățate a fi vorbite, scrise și citite, pentru a putea să se întrețină în mod ușor cu străinii asupra celor mai de seamă cerințe ale vieții” (P. Collard, 1922, p. 229) – „Este metoda... care pentru a preda o limbă se săvârșește de însăși această limbă, îl obișnuiește pe

copil de la început a se dispensa de limba sa maternă și a înțelege *direct*. Se renunță deci la *metoda indirectă* care exersează pe școlar cu temele și versiunile și se întrebuintează metoda orală, bazată pe intuiție” (P. Collard, 1922, p.331).

Trecerea la noua metodologie nu are însă loc printr-o ruptură bruscă de metodologiile tradiționale ce privilegiau studiul gramaticii, cuprinzând – după modelul studierii limbilor clasice – învățarea pe de rost a unor liste lungi de cuvinte, memorarea regulilor gramaticale, cu nesfârșitele lor excepții, teme și traduceri, compuse din fraze menite să acumuleze cât mai multe reguli gramaticale și, mai ales, excepții. „Astfel, limba vie și întreaga ei structură orală erau sacrificate în numele unor cunoștințe gramaticale însușite în mod abstract” (V. Dumitrescu, C. Popescu et alii, 1965, p.15).

Încă din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea – conform programelor analitice din 1881 – se observă și la noi, simultan cu tendințele metodologice pe plan european, introducerea unor elemente de metodologie nouă – *desprinderea treptată de metodele limbilor clasice și înlocuirea metodei gramatică-traducere cu metoda directă*. Interesant ca moment de tranziție, manualele școlare de la începutul secolului al XX-lea preiau din metodologia tradițională elemente perene, cum ar fi necesitatea studierii sistematice a gramaticii și circumscrierea unui univers tematic adecvat vârstei copiilor, eliminând exagerările vechii metode, dar și pe ale celei noi, ce subestima rolul gramaticii în învățarea limbii.

„Meritul profesorilor de limba franceză din țara noastră este acela de a fi ales încă din primul deceniu al secolului nostru o poziție intermediară între vechea metodă gramaticală și metoda directă” (V. Dumitrescu, C. Popescu et alii, 1965, p.15).

Predarea gramaticii trebuie privită nu ca un scop în sine, ci ca un mijloc care, prin efectul folosirii repetate a structurilor gramaticale, să ducă la însușirea acestor structuri, în termeni moderni, la formarea automatismelor de limbă. Astfel, încă înainte de primul război mondial, începe să se cristalizeze în metodologia predării limbilor vii, la noi în țară, „principiul predării inductive și concentrice a gramaticii” (V. Dumitrescu, C. Popescu et alii, 1965, p.16), paralel cu principiul predării intuitive a vocabularului, cu elemente valoroase de predare a deprinderilor de înțelegere și exprimare orală, ce deplasează centrul de interes de la prioritatea pe limba scrisă, spre limba vorbită.

Aceste metodologii apar obiectivate în seriile de manuale ce se aflau la dispoziția profesorilor, în prima jumătate a secolului al XX-lea. Ca observație de ansamblu, se remarcă existența mai multor serii complete de manuale de la anul I de studiu, până la clasa terminală a liceului, aparținând fiecare unui același autor (sau colective de autori).

Aceste manuale alternative permiteau, pe de o parte, alegerea de către profesori a tipului de manual care se potrivea mai bine propriei concepții metodologice și, pe de altă parte, tipului de școală/clasă la care predă acesta. În

aceiași timp, prin concurența implicată de apariția unor serii de manuale alternative, autorii de manuale erau solicitați la maximum la creativitate metodologică și originalitate, în prezentarea conținuturilor prevăzute de programele școlare naționale.

Al doilea fapt ce trebuie subliniat este că autorii erau, ei înșiși, oameni de școală, profesori de limba franceză în licee mari, uneori profesori universitari. În sfârșit, autorii se împart în francezi ce predau în școli românești (Cl. Albert Léautey, profesor la Școala comercială din București, director al Liceului Francez, Ch. Drouhet, profesor la Universitatea din București) și români (A. J. Candrea, N. Șerban, Elena Rădulescu-Pogoneanu ș.a.m.d.).

Seria de manuale este concepută de fiecare autor în două mari componente: manuale pentru ciclul inferior, în care se predau noțiunile de limbă necesare exprimării orale și scrise în limba franceză – lexic, gramatică, uneori și fonetică – și manuale pentru ciclul superior, cuprinzând noțiunile de literatură din programele analitice. Între aceste două diviziuni, un manual, fie fie din clasa terminală a ciclului inferior, fie din prima clasă a ciclului superior, cuprinde teme de civilizație a Franței (vezi și Păuș, 2013, *Cultural Models Influencing the Romanian Education. A Historical Approach*).

În paralel, apar elemente de tratare comparativă și integratoare a celor două limbi, franceză și română, prin abordarea contrastivă a gramaticii și „pendularea constantă între civilizația Franței și cea românească, în ideea legăturii dintre cele două țări” (Păuș, V.A., 1997, p. 77). Predarea contrastivă a civilizației oferă, pe lângă primele elemente de interculturalitate și de interdisciplinaritate ce asociază geografia, istoria și chiar literatura celor două țări cu intenția de a introduce România în circuitul cultural european, de a contribui la educarea patriotică a elevilor prin întărirea conștiinței apartenenței la cultura europeană prin accentuarea valorilor culturale proprii și accesul la realități proprii civilizației franceze (vezi Păuș, V.-A., 1997, p.88-89, elemente de interdisciplinaritate în *Programa școlilor normale de învățători (învățătoare și conducătoare, București, 1938)*).

Evoluția ulterioară perioadei de care ne-am ocupat s-a remarcat printr-o curbă oscilantă, între progres metodologic firesc, înregistrat pe plan european și impunerea regimului comunist privind natura conținuturilor prezente în manualele școlare – de multe ori restrictive și în detrimentul calității acestora – care au frânat modernizarea reală și firească a predării limbilor moderne la noi în țară.

BIBLIOGRAFIE

- Bârsănescu, Stefan (1962). *Academia Domnească din Iasi, 1714-1821*, București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Brăescu, Maria (1979). *Méthodologie de l'enseignement du français* București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Collard, François (1922). *Metodologia învățământului secundar* (ed. a II-a, trad. J. Isbășanu), București: Tipografia România Nouă.
- Dicționar de pedagogie*, (1979), București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Dumitrescu, V. , Popescu, C., Saraș, M., Vicol, J., (1965), *Metodica predării limbii franceze în școala generală*, București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Dumitrescu Constantin. *Un dascăl revoluționar aproape uitat Ioan Gherasim Gorjan*, „Revista de pedagogie”, nr.3/1990
- Grigoriu, Elena, (1978), *Istoricul Academiei Domnești de la Sf. Sava*, București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Iorga, Nicolae (1971). *Istoria învățământului românesc*, București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Păuș, Viorica-Aura (1997), *Limba franceză în școala românească, aspecte metodologice*, București : Editura Teora.
- Păuș, Viorica-Aura (2013), *L'évolution des programmes analytiques de langue française entre 1864-1910 dans le contexte européen*, „Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica”, Tome 2, no 14.
- Păuș, Viorica-Aura (2013), *Cultural Models Influencing the Romanian Education. A Historical Approach*, in *Cultural perspectives, Journal for Literary and British Cultural Studies in Romania*, vol. 18, no. 1.
- Păuș, Viorica-Aura & Lazăr, Mirela (2013), *Cultural integration through Foreign Languages Study (18th-20th Centuries)*, în „*Styles of Communication*”, vol. 5, nr. 1.
- Părnută, Gheorghe (1971). *Istoria învățământului și gândirea pedagogică din Țara Românească, sec. XVIII-XIX*, București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Părnută, Gheorghe, (1973). *Gheorghe Lazăr, contribuția sa la dezvoltarea învățământului*, București: Editura Științifică.
- Popescu-Teiusanu, Ilie (1956). *Din istoria pedagogiei românești*, vol. I, București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Popescu-Teiusanu, Ilie (1971), *Dezvoltarea învățământului în sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XIX-lea în Țara Românească, Moldova și Transilvania*, în *Istoria învățământului din România* (compendiu), București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Puren, Christian (1988). *Histoire des méthodologies de l'enseignement des langues*, Paris: Clé International.
- Stanciu, Ion, Gh. (1977), *O istorie a pedagogiei românești*, București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Swiggers, Pierre (1990). *Histoire et historiographie de l'enseignement du français: modèles, objets et analyses*, in „*Etudes de linguistique appliquée*”, nr. 78.

L'EVOLUTION DE L'ENSEIGNEMENT DU FRANÇAIS EN ROUMAINE, JUSQU'À LA MOITIÉ DU XX-E SIÈCLE

Résumé: Notre étude se propose d'analyser le processus de pénétration et de diffusion de l'enseignement du français dans l'enseignement roumain dans une vision européenne, l'harmonisation avec les évolutions des méthodologies dans l'espace occidental et les efforts autochtones pour se raccorder au circuit des valeurs européennes.

L'approche didactique sous-jacente et la place de choix attribuée à l'étude de la culture et de la civilisation françaises se sont avérées particulièrement importantes pour l'épanouissement de notre culture nationale, en lui assurant, par le rapport constant à la culture française, l'intégration dans le contexte européen et dans le circuit de l'enseignement européen. On pourrait considérer que, par cette ouverture vers les valeurs de la culture occidentale, dans une vision intuitivement interculturelle, l'enseignement du français dans l'espace roumain a joué un rôle important à faire connaître notre culture nationale et à confirmer son prestige dans le contexte européen.

Les questions de recherche auxquelles nous allons répondre et autour desquelles nous avons organisé notre documentation seraient les suivantes: a. dans quelle mesure l'enseignement roumain des langues étrangères est raccordé, dans la période envisagée, à l'Occident, b. quelle est l'approche didactique dans l'enseignement du français dans la période envisagée, c. si on pourrait parler d'une approche interculturelle incipiente dans l'enseignement du français en Roumanie.

Bien que, dans la période soumise à notre analyse, il ne s'agisse pas encore d'une théorie curriculaire ou d'une véritable conceptualisation didactique, il paraît que l'expérience et l'intuition des auteurs de manuels ont suppléé ces lacunes.

Notre analyse marque les progrès méthodologiques des manuels scolaires et le fait que, dans la période soumise à l'analyse, il y a synchronie entre les méthodes et les contenus enseignés, soutenue fortement par la présence des enseignants et des auteurs français dans l'enseignement roumain.

Mots clé: enseignement du français, méthodologies, livres de classe, contexte européen, synchronie.